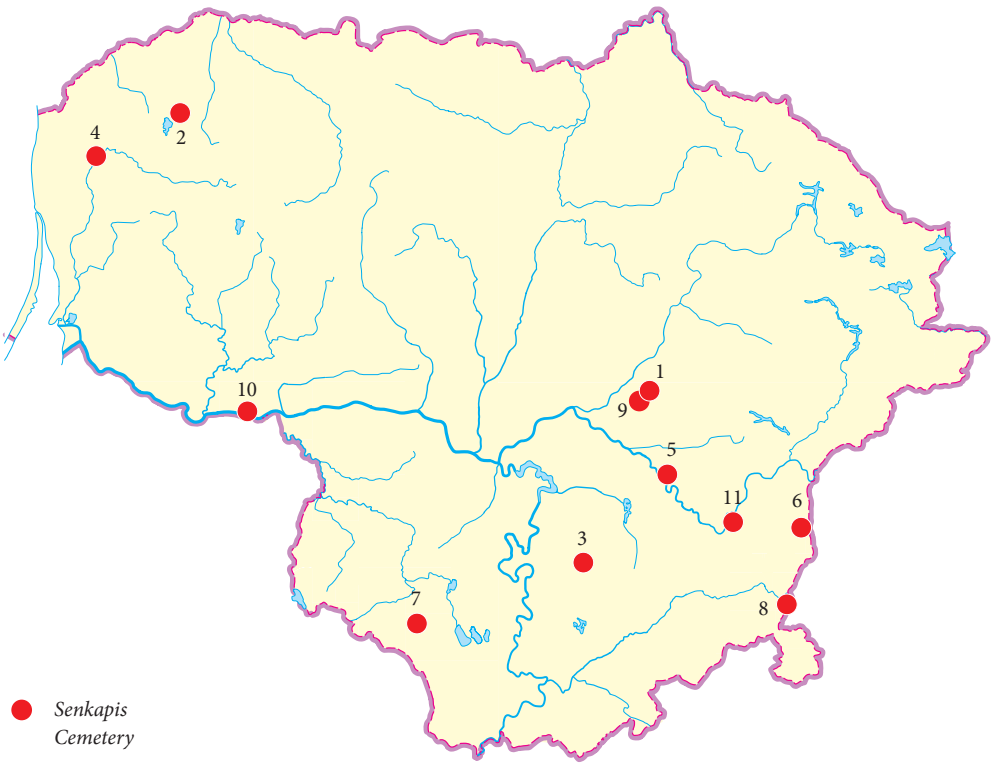
V. Senkapiai
Old Cemeteries

Senkapis
Cemetery

1. *Gaiciūnai*
2. *Gegrėnai*
3. *Jurgionys*
4. *Kartena*
5. *Kernavė (žr. IX)*
6. *Lavoriškės*
7. *Natalina*
8. *Paūdronys*
9. *Rakaučizna*
10. *Viešvilė (žr. IV)*
11. *Vilnius*

Povilas Blaževičius

Rakaučiznos senkapis

2013 m., tęsiant 2012 m. pradėtus archeologinius tyrimus (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 196–199), Rakaučiznos senkapyje (Ukmergės r.) buvo ištirtos dvi 6x3 ir 5x4 dydžio perkasos su išpjovomis (perkasa III – 26,29 m^2, perkasa IV – 32,55 m^2). XVII a. datuojamas senkapis išsidėstęs nemažos kalvos aikštelėje greta rajoninio kelio Musininkai–Čiobiškis–Gelvonai–Vytinė (apie 50 m į R nuo kelio ir apie 200 m į V nuo Žirnajos upelio) ir yra gyvenamos sodybos teritorijoje.

2013 m. ištyrus dvi perkasas, kurių bendras plotas apie 60 m^2, surasti 24 kapai, datuojami XVII a. (1, 2 pav.), taip pat surinkta nemažai pavienių kaulų iš suardytų kapų. Tyrimų metu fiksuota, kad dalis suaugusiųjų buvo palaidoti mediniuose karstuose, likusieji, kaip ir visi vaikai, greičiausiai suvynioti į drobulę. Mirusieji laidoti aukštielninki, ištiestomis kojomis. Rankos arba ištiestos palei šonus, arba sulenktos per alkūnes ir sudėtos dubens srityje. Mirusieji orientuoti į V.

Įkapių rasta vos trijuose kapuose. 6 m. ± 24 mėnesių amžiaus vaiko *kape 38*, 5 cm virš kairiojo klubo, rastas apvalus vario lydinio žvangutis, kurio apatinėje dalyje išlikęs užsikonservavusio audinio fragmentas (3 pav.). 25 cm į P nuo kaukolės rastas 1624 m. Zigmanto Vazos III šilingas (4 pav.). Atsižvelgiant į įkapių padėtį, reikia manyti, kad abu artefaktai įdėti ne į karstą, bet į kapo duobę ją užkasant.

Kape 39 palaidotas 11m. ± 30 mėnesių amžiaus vaikas, kurio skeleto išlikusi tik viršutinė dalis, o apatinė suardyta laidojant mirusįjį *kape 41*. Vaiko kape rastos dvi monetos ir stiklinių karoliukų vėrinys. Abi monetos – Jono Kazimiero šilingai. Vienas, kaldintas 1666 m., rastas 8 cm į P nuo kaukolės. Prie šios monetos buvo prilipęs ir užsikonservavęs nedidelis audinio fragmentas. Kitas aplūžęs šilingas, kurio

1 pav. Rakaučiznos senkapis, perkasa IV, kapai 39–41, 45, 46. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 1. Rakaučizna old cemetery, trench IV, burials 39–41, 45, 46.

2 pav. Rakaučiznos senkapis, perkasa III. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 2. Rakaučizna cemetery, trench III.

3 pav. Žvangutis iš kapo 38. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 3. The crotal from burial 38.

0 2 cm

4 pav. Zigmanto III Vazos šilingas iš kapo 38 (1624 m.). P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 4. The Sigismund III Vasa shilling from burial 38 (1624).

kaldinimo metai neaiškūs, rastas dešinėje kaukolės pusėje. Kaklo ir krūtinės srityje rasti 89 smulkūs žydri ir tamsiai mėlyni stiklo karoliukai (5 pav.) bei ovalo formos stiklinio medaliono, įrėminto alavo (?) lydinio rėmeliu su kilpute, liekanos (6 pav.). Atrodo, kad karoliukai ir medalionas sudarė vieną apvarą.

Trečiasis palaidojimas su įkapėmis buvo 6 m. ± 24 mėnesių amžiaus vaiko *kapas 52*. Po kairiąja ranka aptikta stipriai koorodavusi ir aptrupėjusi moneta. Tai, tikėtina, vario lydinio šilingo fragmentas. Antropologiniais tyrimais nustatyta abiejų akiduobių *cribra orbitalia* – akivaizdus anemijos požymis.

5 pav. Stikliniai karoliukai iš kapo 39. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 5. The glass beads from burial 39.

Didelė dalis kitų kapų nustebino patologijų gausa. Devyniems iš dešimties suaugusiųjų, kurių amžius buvo 40–45 m. ir daugiau, fiksuotos įvairiausios ligos. Pastebėti įvairūs lūžiai, potrauminiai artritai, periostito, osteochondrozės, osteofitozės ir spondilioartrozės atvejai. Atskirai ir išsamiau verta paminėti du atvejus. 40–45 m. amžiaus vyrui, palaidotam *kape 48*, nustatytas dešinės pusės raktikaulio proksimalinio galo potrauminis artritas, vieno iš pirštakaulių potrauminis artritas, kairės pusės šeivikaulio diafizės sukalkėjusi kraujosrūva, trijų dešinės pusės šonkaulių sugiję lūžiai, II–III kaklo slankstelių uždegiminė ankilozė (suaugimas), IV–V kaklo ir XI–XII krūtinės slankstelių osteochondrozė (degeneracinė sąnarių liga, kuri išsivysto tada, kai dėl kokių nors priežasčių pažeidžiamas stuburo kremzlinis audinys – tarpslanksteliniai diskai) bei II–IV juosmens slankstelių osteofitai ir sindesmofitai (kaulinės ataugos). Kito 50–55 m. amžiaus vyro, palaidoto *kape 49*, buvo sugijęs kairės pusės šonkaulio lūžis, tarpslankstelinių diskų išvaržos dėl didelio fizinio krūvio (VIII–IX krūtinės slankstelių Šmorlio mazgai) ir beveik visus kaulus pažeidęs tretinis sifilis. Gumų (audinyje susidariusių mazgų) pėdsakai ir pažeidimai pastebėti abiejų pusių momenkauliuose ir kairės pusės skruostakaulyje, bei *carries sicca* kaktikaulio srityje (7 pav.). Gumos fiksuotos ir ant abiejų menčių dyglių, ilgųjų kaulų (žastikaulių, dilbio kaulų, šlaunikaulių, blauzdos kaulų diafizių), pėdos kaulų. Taip pat nustatyti nežymūs osteoperiostito (nespecifinis antkaulio ir kaulo uždegimas) požymiai ant delnakaulių, kairės pusės stipinkaulio ir šlaunikaulio bei specifinis krūtinkaulio osteoperiostitas.

Apibendrinant duomenis iš fiksuotų kapų (į statistiką neįtraukiant kaulų iš suardytų kapų, surinktų maišytose žemėse), nustatyta, kad kūdikiai iki 3 m. sudarė 24 % (6 kapai), vaikai nuo

6 pav. Medalionas iš kapo 39. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 6. The medallion from burial 39.

7 pav. Kapas 49, 50–55 m. amžiaus vyras: sifilio požymiai, carries sicca kaktikaulio srityje. J. Kozakaitės nuotr.

Fig. 7. Burial 49, that of a 50–55 year-old male with signs of syphilis and carries sicca in the frontal area.

3 iki 11 m. – 32 % (8 kapai), 18–20 m. amžiaus jaunuoliai – 4 % (1 kapas), suaugusieji, vyresni nei 40 m. – 40 % (10 kapų).

XVII a. datuojamos monetos ir įkapės patvirtina jau 2012 m. tyrimų metu nustatytą laidojimo paminklo chronologiją. Negausios įkapės ir palaidotų žmonių amžius bei ligos rodo prastą jų sveikatos būklę, nepilnavertišką mitybą, dažnas traumas ir, matyt, žemą socialinį statusą. Tikėtina, kad Rakaučiznos senkapis yra nedidelio miestelio (Pabaisko?) ar vietinės kaimo bendruomenės laidojimo paminklas.

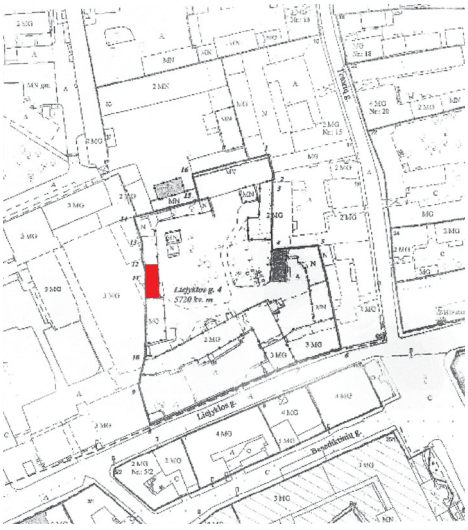
Rakaučizna cemetery

In 2013 two trenches (a total of about 60 m^2) were excavated, 24 burials dating to the 17th century (Figs. 1, 2) were discovered, and many isolated bones from destroyed burials were collected. Grave goods were found in only three burials of the 24: coins, a crotal (Fig. 3), glass beads (Fig. 5), and a medallion (Fig. 6). The copper and silver coins date to 1614–1666 (Fig. 4). A surprising abundance of pathologies

were found in a large percentage of the other burials. Various diseases were recorded in nine of the ten adults 40–45 years of age or older. Various instances of broken bones, post-traumatic arthritis, periostitis, osteochondrosis, osteophytosis, spondyloarthrosis, and syphilis were noted (Fig. 7).

In summarising the data from the burials, it was established that infants up to 3 years of age comprised 24% (6 burials), children 3–11 years of age – 32% (8 burials), young people 18–20 years of age – 4% (1 burial), and adults 40 and over – 40 %. (10 burials). During the excavation, it was recorded that some of the adults had been buried in wooden coffins, the rest, including all of the children, having probably been wound in a sheet. The individuals had been buried supine with extended legs. The arms were either extended at the sides or bent at the elbow with hand in the pelvic area. The heads were to the W with small deviations to the S.

The infrequent grave goods, the age of the individuals, and the diseases attest to the poor state of their health, the poor nutrition, frequent traumas, and obvious low social status. It is likely that Rakaučizna old cemetery is the burial site of a small town (Pabaiskas?) or local village community.

1 pav. Situacijos planas. E. Butėno brėž.

Fig. 1. Situation plan.

Eugenijus Butėnas

Kapinės Vilniuje, Liejyklos g. 4–24

2013 m. lapkričio – 2014 m. kovo mėnesiais Vilniuje, Liejyklos g. 4–24 buvo vykdomi archeologiniai tyrimai, savininkui suplanavus šios pastato dalies renovavimo darbus. Jų metu numatyta įrengti rūsį, sustiprinti pamatus, keisti perdangas. Tyrimai yra tęstiniai, nes 2007 m. E. Vailionis ir E. Butėnas Liejyklos g. 4-24 atliko žvalgomuosius tyrimus, kurių metu buvo ištirtas vienas 9 m^2 ploto šurfas (*ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 389–390).

2013–2014 m. tyrimų metu pastato viduje, rūsio įrengimo vietoje, buvo vykdomi detalieji tyrimai, kurių metu iki įžemio ištirtas 55 m^2 plotas (1 pav.). Įžemis pasiektas 1,9–2,2 m (H_{abs} 104,45–104,73 m) gylyje. Kultūrinio sluoksnio viršutinę dalį iki 60–80 cm gylio sudarė šviesiai pilkos spalvos žemės su gausiomis statybinėmis griuvenomis (plytų duženomis, kalkių skiedinio trupiniais bei plokštinių, olandiško tipo ir kraiginių čerpių dalimis). Apatinė kultūrinio sluoksnio dalis susiformavusi iš tamsiai pilkos – juodos žemės su būdingais Vilniaus senamiesčiui masiniais radiniais: žiesta įvairios paskirties buitine (puodai, keptuvės, dubenys) bei statybine (kokliai) keramika. Dauguma koklių – plokštiniai, puošti augaliniu arba geometriniu